

Dělba moci je nejdůležitějším prvkem demokracie

- CZ24 News | 25. dubna 2023

Dvě jména mají největší podíl na teorii dělby moci v moderních demokraciích: anglický John Locke a francouzský baron de Montesquieu. A co se stalo, když se Adolf Hitler za pomoci prezidenta ústavní dělby moci elegantně zbavil. Ten dokument se jmenoval „Na ochranu lidí a státu“.

V roce 1683 unikl v té době možná nejnebezpečnější muž Anglie do Holandska. Jmenoval se John Locke. Narodil na počátku 17. století a jeho práce inspirovaly osvícenství v Evropě, anglickou revoluci a systém dělby moci při vzniku USA.

Lid má právo svrhnout tyranskou vládu

John Locke byl nebezpečným mužem, protože ve svých dílech důsledně obhajoval dělbu moci mezi králem a lidmi voleným parlamentem. Navíc přesvědčivě argumentoval, že lid má právo svrhnout tyranskou vládu, kterou je každá, jež nehájí přirozená lidská práva na život, svobodu a majetek.

Napsal to naprosto bez obalu: „Kdykoli se zákonodárci odváží zabavit a zničit majetek lidu nebo jej svévolně uvrhnout do otroctví, vyhlásí lid válku, který je tím zbaven jakékoliv další povinnosti být poslušný.“

Svým dílem tak přispěl ke svržení krále Jakuba II. během anglické Glorious Revolution v roce 1688, která sebrala králi řadu pravomocí a dala je parlamentu.

Král nevládne z boží moci

Jeho klíčové dílo se jmenuje „Dvě pojednání o vládě. Má dvě části. Ta první se věnuje kritice v té době populární knihy „Patriarcha“, které obhajuje právo krále vládnout z boží moci. John Locke argument boží moci vyvrací, když říká, že pouze lidé jsou svrchovanými pány svého osudu.

Druhá část knihy Dvě pojednání o vládě je ta, která inspirovala osvícenství, americkou revoluci a dala světu teorii dělby moci. John Locke ji definoval v odstavci 143:

„Mohlo by být příliš velkým pokušením pro lidskou slabost, která je náchylná k uchopení moci, aby tytéž osoby, které mají moc vydávat zákony, měly v rukou také moc je vykonávat.“

„Proto v dobře uspořádaných společenstvích je zákonodárná moc svěřena do rukou různých osob, které mají samy nebo společně s jinými pravomoc vydávat zákony, což když učiní, jsou opět odděleny a samy podléhají zákonům, které vydaly.“

„Takové uspořádání je pro ně závazkem, aby dbaly na to, že je vydávají pro veřejné dobro.“

Třetí pilíř dělby moci

Myšlenky Johna Locka propagoval ve Francii sám Voltaire. K moci zákonodárné a výkonné přidal poté baron de Montesquieu třetí pilíř oddělené moci. Jeho kniha nese název „O duchu zákonů“ a vyšla ve Francii půl století poté, co John Locke vydal svoje Dvě pojednání o vládě. Baron de Montesquieu přidává třetí nohu demokratické trojnožky, neboť k moci zákonodárné a výkonné

přidává nezávislou moc soudní:

„Vše by bylo ztraceno, kdyby jedna osoba nebo instituce měla pravomoc vytvářet zákony, vykonávat vůli lidu a soudit nesváry mezi občany. Není svobody, pokud není soudní moc oddělena od moci zákonodárné a výkonné.”

John Locke a baron de Montesquieu jsou duchovními otci teorie dělby moci, která je základem svobodného uspořádání státu.

Vládnout z boží moci chce každý

John Locke moc dobře věděl, že touha po moci se neomezuje pouze na monarchy, krále, prince nebo princezny. Již před 350 lety napsal, netuše, jaká bude budoucnost:

„Je omyl si myslet, že tyranie je vlastní pouze monarchiím, jiné formy vlády jí podléhají také.”

Po smrti Johna Locka upadly jeho myšlenky v zapomnění. Anglický filozof Jeremy Bentham kritizoval jeho teorie a tvrdil, že nejlepší veřejná politika je ta, která přinese největší štěstí největšímu počtu lidí.

Ale nikdo z kritiků Johna Locka nanabídl žádné řešení, když nekontrolované vlády okrádaly a vraždily lidi ve jménu veřejného dobra.

Článek 48 německé ústavy

O důležitosti dělby moci svědčí historie článku 48 německé ústavy. Ten umožňoval přesunout veškerou moc do rukou vlády, pokud dojde k vágně definovanému ohrožení veřejné bezpečnosti. Mezi lety 1921 až 1923 jej v Německu využili v „pouhých” 136 případech. Částečně i díky článku 48 se Hitler dostal v Německu k moci. Detaily [zde](#).

Když byl článek 48 využit naposled, zaplatilo za to lidstvo životy desetimilionů osob.

Po požáru parlamentu požádal tehdejší kancléř Hitler v roce 1933 německého prezidenta, aby podle článku 48 vydal dekret „Na ochranu lidí a státu”, který dával vládě v podstatě neomezené pravomoci a rušil základní lidská práva.

Za pomoci dekretu Na ochranu lidí a státu pak Hitler nerušeně vládl až do svého konce.

AUTOR: D. Tolar

[ZDROJ](#)